

De vil skjerpe **sikkerhetsbevisstheten** i barnehagen

15 000 barn måtte i 2010 til lege- eller tannlegebehandling eller kontroll etter ulykker i barnehagen. Samtidig er det i halvparten av alle barnehager avsatt bare rundt 100 kroner per ansatt per år til opplæring i ivaretagelsen av barns fysiske sikkerhet. En firedel av fast ansatte og vikarer har aldri fått individuell sikkerhetsopplæring. Dette vil flere kommuner gjøre noe med gjennom *Sikkerhetsrommet*.

Mange flere barn enn de 15 000 pådro seg skader av en eller annen art, men ikke så alvorlig at de måtte til lege eller tannlege. Mange skader ble heller ikke rapportert på noe vis – lille Ole vrikket foten da han falt ned fra klatrestativet og måtte være hjemme en dag eller to, men det var ingen stor sak, og den ble mellom barnehagen og foreldrene.

Verre er et annet forhold som avdekkes gjennom Den store barneundersøkelsen 2010 i regi av Kompetansetorget AS: Det eksisterer *ingen* konkrete krav til antall timer med sikkerhetsopplæring for barnehageansatte med tanke på barnas fysiske sikkerhet.

Barnehageansatte skal ha opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (HMS), men HMS-

arbeid angår i all hovedsak de ansattes helse, miljø og sikkerhet, ikke barnas. Barnehagene har naturligvis prosedyrer i tilfelle brann, men der stopper det ofte når det gjelder systematikk i opplæringsarbeidet med å ivareta barnas sikkerhet. Alle barnehageansatte vet naturligvis nærmest ryggmargsrefleksaktig hva de må beskytte barna mot slik at uhell og ulykker ikke oppstår, men nettopp den systematikken som gjør sikkerhet til en bevisst del av arbeidet, mangler ofte.

Vil høyne sikkerhetsbevisstheten

Opplæringsprogrammet *Sikkerhetsrommet*, et nettbasert program som er lett for den enkelte å bruke hjemme eller i barnehagen, er etablert av sikkerhetsildsjeler i Kompetansetorget AS

i tett samarbeid med Drammen kommune. Formålet med programmet er å heve personalets bevissthet med tanke på barnas sikkerhet. Sikkerhetsopplæringen kombinerer HMS-praksis og barnehagekunnskap. På bakgrunn av sin barnehagekompetanse ble Knut Emil Kolstø hentet inn for å lede *Sikkerhetsrommet*. Kolstø er førskolelærer og har en mangeårig bakgrunn som styrer for Svensrud Naturbarnehage i Hole kommune i Buskerud.

Kari Bente Skarbø er daglig leder av Kompetansetorget AS som har utviklet opplæringsprogrammet *Sikkerhetsrommet*.

– Gjennom Den store barnehageundersøkelsen 2010, som omfatter alle kommuner, ønsket vi å finne ut om det er grunnlag for en satsing på barns sikkerhet i barnehagen. Vi henvendte oss til 5054 styrere, og 1008 besvarte spørsmålene i undersøkelsen, som ble gjennomført i samarbeid med Drammen kommune og HMS-spesialisten LEAN Communications. 42 prosent av styrerne representerte kommunale barnehager, 58 prosent private, sier Skarbø.

Store mangler

Det Den store barnehageundersøkelsen 2010 avdekket var:

Kari Bente Skarbø (kari@sikkerhetsrommet.no) og Knut Emil Kolstø (knut.emil@sikkerhetsrommet.no) ser det nettbaserte opplæringsprogrammet Sikkerhetsrommet (www.sikkerhetsrommet.no) som et formålstjenlig hjelpemiddel i arbeidet med å høyne sikkerhetsbevisstheten i norske barnehager.

- Ca 15 000 barn i norske barnehager pådro seg skader som gjorde det nødvendig med medisinsk kontroll eller lege- og/eller tannlegebehandling i 2010. Om lag 280 000 barn går i barnehage for tiden, så det dreide seg om litt over 5 prosent av barna.
- Dette tilsvarer rundt 60 skader per barnehagedag, eller 2,8 skader per barnehage per år.
- To barn omkom i barnehagen i 2010.
- En firedel av styrerne sier det er mer enn 90 prosent sannsynlig at barn vil bli skadd i deres barnehage i løpet av de kommende tre årene, med lege- og/eller tannlegebehandling som følge.
- En tredel av styrerne sier de opplever at barnehageeier i liten eller ingen grad er opptatt av sikkerhetsopplæring.
- Halvparten av styrerne sier det er satt av 100 kroner eller mindre per ansatt per år til sikkerhetsopplæring – opplæring i førstehjelp og livredning kommer dog i tillegg og er ikke med i denne 100-lappen.
- Nær halvparten av alle barnehageansatte har mindre enn to timer opplæring per år i barnehagens sikkerhetsprosedyrer.
- 23 600 ansatte, vikarer inkludert, har ingen individuell sikkerhetsopplæring. Norske barnehager har i dag om lag 87 000 fast ansatte, pluss et stort antall vikarer som er innom barnehagen i en kortere eller lengre periode i løpet av et år.
- 40 prosent av vikarene har ikke fått opplæring i barnehagens sikkerhetsprosedyrer.
- Vel halvparten av styrerne mener barnehagen har sikkerhetsprosedyrer som beskriver alle reelle faresituasjoner.
- Vel halvparten av styrerne mener barnehagen har fått utført risikovurderinger som dekker alle reelle faresituasjoner.
- Knappt halvparten av styrerne mener barnehagen har varslingsplaner som beskriver alle reelle varslingsituasjoner.

Ingen krav til sikkerhetsarbeid

– Hver fjerde styrer som har svart på Den store barnehageundersøkelsen sier at det er mer enn 90 prosent sannsynlig at et barn vil bli så alvorlig skadd i løpet av en treårsperiode at barnet må til lege- eller tannlegebehandling. De styrerne vi har dybdeintervjuet, sier derimot at det er 100 prosent sannsynlig at en slik ulykke vil skje, sier Kolstø. – Det er et paradoks at det er nullkrav til sikkerhetsopplæring i norske

barnehager, mens det for eksempel kreves 20 timers årlig opplæring for offshore kantinepersonell.

– Jeg brenner for kvalitet i barnehage. Som barnehagestyrer var jeg ofte bekymret for at vi fokuserte for mye på permer og beskrivelser av HMS-rutiner, men alt for lite på faktisk sikkerhetsopplæring og risikoforståelse, sier han. – Derfor valgte jeg å engasjere meg i *Sikkerhetsrommet* fra første stund. Hvis jeg gjennom denne jobben kan bidra til å redusere skader på tusenvis av barn, er det det mest meningsfulle jeg kan gjøre, sier Kolstø.

– De siste månedene har jeg snakket med flere titalls barnehagestyrere som bekymrer seg over mangelen på reell sikkerhetsopplæring. Det styrker meg i troen på at det var riktig å engasjere meg 100 prosent i heving av sikkerhetsnivået i norske barnehager, legger Kolstø til.

Ingen krav til barnehageeierne

Lovkravene til sikkerhetsopplæring i skoler og barnehager ikke konkret definert, selv om sikkerhetsopplæringen for øvrig er regulert gjennom *Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 14*: «Virksomheten skal planlegges og drives slik at skader og ulykker forebygges. Virksomheten skal ha rutiner og utstyr for håndtering av ulykkes- og faresituasjoner. Rutinene og sikkerhetsutstyret skal være kjent for alle, herunder barn og elever.»

Dette gjør barnehagene til en sikkerhetsmessig gråsone.

Stor interesse i barnehagene

Per i dag har 129 barnehager tatt i bruk opplæringsprogrammet *Sikkerhetsrommet*, ifølge Kolstø. 1084 av 1700 ansatte har gjennomført og bestått sikkerhetskurset. Så langt har sju kommuner innført programmet for sine barnehager, blant dem så pass store kommuner som Drammen og Kongsberg.

– Vi har så langt konsentrert oss om kommuner og barnehager i Buskerud og Oppland når det gjelder markedsføringen av *Sikkerhetsrommet*, sier Kolstø, som selvsagt håper på å vekke interessen for opplæringsprogrammet også i landet for øvrig. Basert på dialog og tilbakemeldinger fra kommuner og barnehager, antar han at mellom 20 000 og 30 000 barnehageansatte kommer til å ta sikkerhetskort gjennom *Sikkerhetsrommet* i 2011.

Dette er Sikkerhetsrommet

Sikkerhetsrommet er et læringsprogram utviklet i et samarbeid mellom Kompetansetorget AS, Drammen kommune, HMS-eksperter, Norges Røde Kors, Brannvesenet og et utvalg styrere. Programmet består av åtte kapitler, og hjelpemiddelet er den enkeltes datamaskin.

Kapitlene er 1 *Brann*, 2 *Forsvinning*, 3 *Trafikk*, 4 *Forgiftning*, 5 *Varsling*, 6 *Risiko, observasjon og læring*, 7 *Håndtering av hendelse*, og 8 *Førstehjelp og skadebehandling* (fordypningsmodul).

Alle kapitler/områder i læringsprogrammet bygger på de fire grunnsteinene *kartlegging av risiko* (forebyggende), *reduksjon av risiko* (forebyggende), *håndtering av hendelse* (når uhellet først er ute), og *erfaringsoverføring* (læring og forebygging).

Opplæringen inneholder underveis-spørsmål som må besvares, og en slutt-test der alle de 20 spørsmålene må besvares riktig. Det dreier seg om multiple choice-spørsmål med fra tre til åtte svaralternativer til hvert spørsmål. Noen ganger er mer enn ett svaralternativ det riktige.

Her skal ikke alle 20 spørsmål med svaralternativer gjennomgås, men vi tillater oss å repetere noen telefonnumre som forhåpentlig er kjent av alle fra før:

Brannvesenet: **110**,

Politiet: **112**,

Ambulanse: **113**.

Trenger du informasjon om giftstoffer, ring **22 59 13 00**!

Sikkerhetsrommets daglige leder

Knut Emil Kolstø

Telefon 412 59 441.

E-post:

knut.emil@sikkerhetsrommet.no

– Barnas sikkerhet er barnehageeiers ansvar

I Drammen kommune er opplæringsprogrammet *Sikkerhetsrommet* innført for alle barnehager, også de private – kommunen betaler. «Vi kan aldri ta lett på barns sikkerhet», sier utdanningsdirektør Tore Isaksen, som kaller programmet et pionérarbeid.

Konseptet er genialt, sier utdanningsdirektøren, før han beskjedent legger til at kommunen var med på å utvikle *Sikkerhetsrommet* etter å ha blitt invitert av Kompetansetorget AS:

– Styrere fra de kommunale barnehagene deltok i en referansegruppe under utviklingsarbeidet, og de kunne bidra med mange momenter angående hva som er viktig og mindre viktig i et slikt opplæringsprogram.

Krever kontinuerlig oppdatering

– Konseptet er genialt, utfyller Tore Isaksen, – ved at det nettbaserte opplegget kan gjennomføres hvor som helst, hjemme hos den enkelte eller på arbeidsplassen, og det treffer alle, både de erfarne og nykommerne

blant de ansatte. For å bli tildelt kursbeviset *Sikkerhetskortet* må den enkelte bestå en årlig prøve, og må følgelig hele tiden holde seg oppdatert for å få beholde det.

Drammen har ca 70 barnehager, derav 24 kommunale, med i alt 3500 barn. Isaksen innførte *Sikkerhetsrommet* uten å spørre noen: – Barnas sikkerhet er barnehageeiers ansvar. Det er et ansvar vi ikke kan lefle med. En barnehageeier må alltid være mentalt forberedt på at det verste kan skje, men vi for vår del vil i tilfelle alltid vite at vi har gjort vårt beste for at det ikke skulle skje.

Ulykker skjer

Ulykker, av og til alvorlige ulykker, vil kunne forekomme uansett sikkerhetsforanstaltning.

Isaksen understreker imidlertid at det ikke har forekommet store ulykker i Drammens barnehager i hans foreløpig fire år som utdanningsdirektør. Han roser de ansatte, som han sier er dyktige til å ivareta barnas sikkerhet. Førskolelærerne viser sin kompetanse blant annet gjennom det han kaller deres *stumme praksis* eller tause kunnskap, men arbeidet med *Sikkerhetsrommet* bidrar til å skape en ny bevissthet om alle de viktige hverdagslige handlingene.

– Vi arbeider ikke med sikkerhet fordi vi ikke er gode nok, for det tror jeg at vi er, men for å forebygge og sikre, og for å dokumentere det arbeidet som gjøres, sier han.

Intervjuet: Utdanningsdirektør Tore Isaksen i Drammen kommune (tore.isaksen@drammen.kommune.no) roser de barnehageansatte for godt sikkerhetsarbeid, samtidig som han mener opplæringsprogrammet *Sikkerhetsrommet* og kursbeviset *Sikkerhetskortet* garanterer en høy bevissthet om viktigheten av systematikk i arbeidet for barns sikkerhet.

Et felles opplæringsprogram for alle barnehager

En ny årvåkenhet hva angår barns fysiske sikkerhet og en ny bevissthet hva angår viktigheten av opplæring og innskjerping av rutiner i barnehagehverdagen er den største gevinsten ved innføringen av *Sikkerhetsrommet*.

Barnehagepersonalet i Drammen har alltid vært flinke til å tenke barns sikkerhet, mener styrer Jorunn Mogensen i Parktunet barnehage i Drammens sentrum. Med opplæringsprogrammet *Sikkerhetsrommet* har imidlertid alle barnehager i kommunen, kommunale som private, for første gang fått et felles opplegg, mot at det før ble litt tilfeldig ut fra bevissthetsnivået i den enkelte barnehage. Mogensen framhever viktigheten av et skjerpet blikk for sikkerhet og sikkerhetsrutiner, samt plikten for alle nyansatte til å lære seg rutinene.

Mogensen legger imidlertid til at alle barnehager etter hennes syn må ha sine egne rutiner for å forebygge ulykker, rutiner

skreddersydd for hver enkelt barnehage. Hun ser derfor på *Sikkerhetsrommet* først og fremst som et viktig supplement.

Parktunet barnehage er en kommunal barnehage med 98 barn og 23 ansatte, hvorav seks førskolelærere. Barnehagen fordrer spesiell sikkerhetsbevissthet idet bygningene ikke er spesielt bygd for barnehagedrift; hovedbygget er faktisk fra rundt 1820 og tilhørte en gang sorenskrivervaren i Nedre Eiker i Buskerud. Det har vært i bruk som barnehage fra 1967. Barnehagen i Drammen sentrum er omgitt av veitrafikk på tre sider!

– Vi innførte *Sikkerhetsrommet* ved nyttår i år, sier Mogensen. – Vi valgte å la den enkelte arbeide med opplæringsprogrammet

hjemme, mot en godtgjøring.

– Foreldrene er naturligvis svært opptatt av barnas sikkerhet, sier Anne Gjemmestad Nilsen, virksomhetsleder i Bragernes barnehageområde der Parktunet barnehage hører hjemme. Hun framhever opplegget ikke bare som opplæring, men også som dokumentasjon som kan forelegges foreldre og kommunepolitikere.

Intervjuet: Styrer Jorunn Mogensen (parktunet.barnehage@drmk.no) og (t.h.) virksomhetsleder Anne Gjemmestad Nilsen (kommune-post@drammen.kommune.no) understreker at det er det forebyggende arbeidet som er det viktigste, og de er glade for at de nå har fått et hensiktsmessig verktøy som både gir forebyggende opplæring og som tjener som dokumentasjon overfor ikke minst foreldrene.

KS: Håper dette blir brukt

– Dette er et prosjekt som er liv laga og vi håper det vil bli brukt, sier Christian Hellevang, rådgiver i KS Myndighetskontakt.

Christian Hellevang i Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) sier KS har stilt seg positive til Sikkerhetsrommet fra første stund.

Hellevang kaller Sikkerhetsrommet et godt supplement til andre helse-, miljø- og sikkerhetsopplegg som har til formål å beskytte barna.

Barneombudet: Må ikke bli en sovepute

– Det er bra med alt fokus på barns sikkerhet, sier barneombud Reidar Hjermann, som tillegger at ethvert program må gis en forankring i den organisasjonen det angår.

Barneombudet understreker at programmer i seg selv ikke er nok. Idet han viser til erfaringer med for eksempel anti-mobbeprogrammer i skolen, sier han at ethvert program må innarbeides i lokale holdninger og rutiner, skal de bli vellykkede.

– Barneombudet er ellers ganske kritisk til det generelt dårlige tilsynet med barnehager, sier Reidar Hjermann. – Når kommunen selv er tilsynsmyndighet blir det fort «bukken og havresekken», så et godt tilsynssystem må i alle fall på plass.

FUB: En hjelp til å fremme sikkerheten

– Et verktøy som Sikkerhetsrommet kan være til hjelp til å fremme sikkerhet, sier Lena Jensen, leder av Foreldreutvalget for barnehager (FUB). Samtidig som hun ser positivt på Sikkerhetsrommet, sier FUB-leder Lena Jensen at et slikt verktøy alene ikke er nok: – Å forebygge og hindre ulykker i barnehagen må være i fokus hele tiden og må følges opp ytterligere med gode rutiner og faste sikkerhetsøvelser.

Jensen sier at FUB har gitt innspill om krav til det fysiske miljøet i barnehagen til Brustad-utvalget, som for tiden gjennomgår barnehageloven.

Intervjuet: Kommunal-sjef Frode Holst (frh@lunner.kommune.no) ser på opplæringsprogrammet Sikkerhetsrommet som bevisstgjørende opplæring, et system for dokumentasjon overfor blant annet foreldrene, og en billig forsikring for en kommune der barna går i barnehage store deler av dagen.

Intervjuet: I Malmgruben barnehage, der samtlige ansatte nå har tatt Sikkerhetskortet, håper (t.h.) styrer Anne Berit Stavenes (abst@lunner.kommune.no) og pedagogisk leder Gry Elisabeth Gudbrandsen at de aldri virkelig vil få bruk for de kunnskapene de har ervervet gjennom arbeidet med Sikkerhetsrommet.

- En billig forsikring

- Denne formen for sikkerhetsopplæring koster kommunen 480 kroner pluss moms per ansatt per år
- det ser jeg på som en billig forsikring, sier kommunalsjef Frode Holst i Lunner kommune i Oppland.
- Barnas sikkerhet er barnehageeiers ansvar; barna befinner seg jo i barnehagen i opptil 45 timer per uke.

Kommunalsjef Frode Holst har ansvaret for seks kommunale og ti private barnehager i vekstkommunen Lunner i Oppland. Alle barnehagene, private som kommunale, har nå innført Sikkerhetsrommet, med hver sin tilgangskode til opplæringsprogrammet på nett – på kommunens regning. Dette skjedde etter et møte med styrerne og Kari Bente Skarbø og Knut Emil Kolstø fra Kompetansetorget AS. I dag er det styrernes ansvar at hver enkelt ansatt gjennomgår opplæringen.

– Vi har hatt episoder der barn har stukket av fra barnehagen, da gjelder det å gjøre de rette tingene, sier Holst, som er glad for at man i Lunner-barnehagene har vært forskånet for de virkelig alvorlige hendelsene. Lunner er dessuten en tilflyttingskommune med stadig flere barn i befolkningen.

Omstendelig, men bra

Holst mener Sikkerhetsrommets opplæringsprogram er forholdsvis omstendelig, men bra, og programmets digitale form karakteriserer han som god. Det ligger i konseptet at det stadig oppgraderes, og at brukerne kan oppgradere seg selv i takt med programmet.

Også før har Lunner kommune hatt permer med rutiner for arbeidet med barns sikkerhet, og med opplæringsystemer som Holst betegner som «mer eller mindre gode», men Sikkerhetsrommet har gitt kommunens barnehageansatte og -ansvarlige økt bevissthet når det gjelder sikkerhetsarbeid og et system for dokumentasjon av dette arbeidet.

Alle har tatt Sikkerhetskortet

– Hos oss tok alle Sikkerhetskortet i mars, sier Anne Berit Stavenes, styrer ved Malmgruben barnehage på Grua i Lunner. – Håpet er selvsagt at vi aldri skal få bruk for kunnskapen!

Barnehagen har for tiden 36 barn i alderen ett til seks år, ti fast ansatte, fem vikarer, en praktikant og en lærerkandidat innenfor porten.

Noen mindre uhell på lekeområdene gjorde at vi tok en gjennomgang av disse i tråd med Sikkerhetsrommets anvisninger, og nå betrakter vi lekeområdene som ganske trygge, sier pedagogisk leder Gry Elisabeth Gudbrandsen, som sier opplæringsopplegget har gitt personalet mange anledninger til å diskutere.

– Vi ser på Sikkerhetsrommet som en ny type bevisstgjøring som gjør det lettere for oss å prioritere sikkerhetsarbeidet, sier Stavenes. – Hos oss har de ansatte sittet hjemme i arbeidet med programmet.